

KOKSZTYS i S-ka
Kancelaria Prawa Gospodarczego

biuletyn informacyjny

NUMER 12/2005

Kokszys i S-ka Kancelarii Prawa Gospodarczego Spółki Komandytowej

SZANOWNI PAŃSTWO,

Dłużnik, dysponując swoim majątkiem po powstaniu wierzytelności, może doprowadzić do swojej niewypłacalności. Można jednak zapobiec powstałym w ten sposób skutkom prawnym.

SPOSÓB NA NIEUCZLIWEGO DŁUŻNIKA

Często zdarza się, że dłużnik zamiast spłacać zaciągnięte długi, stara się utrudnić skierowaną przeciwko niemu egzekucję i ukrywa swój majątek przed wierzycielami, przepisując go na osoby trzecie. W celu ochrony wierzycieli przed skutkami takich działań ustawodawca wprowadził instytucję skargi pauliańskiej.

Skarga pauliańska jest powództwem chroniącym wierzycieli w razie niewypłacalności dłużnika. Pokrzywdzony wierzyciel może żądać uznania czynności prawnej dokonanej przez dłużnika za bezskuteczną w stosunku do niego. Spełnienie przewidzianych przepisami przesłanek ma gwarantować wierzycielowi zaspokojenie jego interesu.

UPRAWNIENI DO SKARGI

Uprawnionym do skargi pauliańskiej jest każdy z wierzycieli dłużnika. Mogą oni występować ze wspólnym powództwem lub samodzielnie. Legitymacja czynna przysługuje również tzw. przyszłym wierzycielom, w przypadku gdy dłużnik zmniejszył swoją wypłacalność w celu pokrzywdzenia osób, które w późniejszym czasie stały się jego wierzycielami.

Skarga pauliańska ma zastosowanie, gdy:

■ dłużnik pozbawia się swojego majątku, aby wierzyciele nie mogli się z niego zaspokoić,

■ dłużnik przez swoje zachowanie doprowadza do tego, że jego majątek nie zwiększa się lub też ulega zmniejszeniu, np. zwalnia osobę trzecią z długu.

Istotne jest jednak to, że aby wierzyciel mógł skorzystać ze skargi pauliańskiej, powinny być spełnione łącznie następujące przesłanki:

Po pierwsze – dłużnik musi dokonać czynności prawnej (np. sprzedać część majątku, zawrzeć umowę darowizny), skarga pauliańska nie będzie miała natomiast zastosowania w przypadku podjęcia przez dłużnika czynności faktycznej, np. zniszczenia rzeczy.

Po drugie – wierzytelność musi być zaskarżalna i musi mieć charakter pieniężny.

Po trzecie – czynność prawna dłużnika musi krzywdzić wierzyciela. Z taką czynnością mamy do czynienia wówczas, jeżeli skutek jej dokonania dłużnik stał się niewypłacalny lub stał się niewypłacalny w stopniu większym niż był przed dokonaniem tej czynności.

Po czwarte – dłużnik musi działać ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Jeżeli dłużnik dokonał darowizny w chwili, kiedy był już niewypłacalny, domniemywa się, że z taką świadomością działał. Podobna sytuacja ma miejsce, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny.

Po piąte – osoba trzecia musi uzyskać na skutek czynności dłużnika ko-

rzyść majątkową. Korzyść uzyskana przez osobę trzecią może polegać bądź to na przysporzeniu majątkowym na jej rzecz, bądź na zwolnieniu jej ze zobowiązania.

Po szóste – osoba trzecia musi wiedzieć, w jakim celu dłużnik dokonał czynności prawnej lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się o tym dowiedzieć.

W związku z tym, że udowodnienie ostatniej przesłanki może być problematyczne, ustawodawca wprowadził domniemanie będące sporym ułatwieniem dowodowym. I tak, **jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskała osoba, która jest w bliskim stosunku z dłużnikiem (np. członek rodziny, bliski współpracownik, przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych), domniemywa się, że osoba ta wiedziała, jaki był faktyczny cel działania dłużnika.**

Spełnienie tych warunków powoduje, iż wierzyciel może żądać, aby sąd uznał za bezskuteczną czynność prawną dłużnika dokonaną z pokrzywdzeniem wierzyciela.

PRZYKŁAD

Pan Nowak prowadził działalność gospodarczą. W chwili, gdy jego firma zaczęła przynosić straty, przepisał dom na córkę. Córka w niedługim czasie zbyła nieruchomości osobie trzeciej. Pozostała część majątku Nowaka nie wystarczyła na zaspokojenie wszystkich wierzytelności. Wierzyciele, którzy nie zostaną zaspokojeni, mogą pozwać córkę dłużnika,

KOKSZTYS i S-ka
Kancelaria Prawa Gospodarczego

biuletyn informacyjny

NUMER 12/2005

Kokszys i S-ka Kancelarii Prawa Gospodarczego Spółki Komandytowej

gdyż można domniemywać, że jako osoba bliska wiedziała, że jej ojciec działa z zamiarem pokrzywdzenia wierzycieli. Możliwe jest zatem dochodzenie należności z majątku córki, ponieważ uzyskała wynagrodzenie za sprzedany dom.

POKRZYWDZENIE WIERZYCIELI

Szczególny przypadek będzie miał miejsce, gdy na skutek czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową nieodpłatnie. W takiej sytuacji wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć o tym, że dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje na drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która na skutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową.

W wypadku, gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na rzecz której rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. Ciężar udowodnienia okoliczności spoczywa na wierzycielu.

PRZYKŁAD

Jan Nowak przepisał na swojego brata Andrzeja Nowaka działkę budowlaną.

Jego brat również na drodze umowy darowizny przekazał tę samą działkę swojemu synowi Tomaszowi Nowakowi. Wierzyciel może skierować skargę pauliańską przeciwko Tomaszowi Nowakowi, ponieważ w tym wypadku rozporządzenie było nieodpłatne, a Tomasz Nowak uzyskał korzyść majątkową. Ponadto należy domniemywać, że jako osoba bliska wiedział, że Jan Nowak działał z pokrzywdzeniem wierzycieli.

SKUTKI DLA OSÓB TRZECICH

Skarga pauliańska nie wpływa na ważność umowy dokonanej przez dłużnika na rzecz osoby trzeciej. Umowa ta pozostaje nadal ważna. Powództwo wpłynie jedynie na skuteczność umowy. Czynność ta staje się bezskuteczna, ale tylko i wyłącznie względem wierzyciela, który powołał się na skargę pauliańską (a w sytuacji gdy wierzyciele działali solidarnie – jest bezskuteczna względem nich wszystkich). W stosunku do innych osób – czynność jest nadal w pełni skuteczna.

Wierzyciel, względem którego czynność prawna dłużnika została uznana za bezskuteczną, może z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej dochodzić zaspokojenia z przedmiotów majątkowych, które wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku dłużnika (np. zostały zbyte lub darowane) albo do niego nie weszły.

Osoba trzecia, która uzyskała korzyść majątkową wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli, może się zwolnić od zadość-

uczynienia roszczeniu wierzyciela żądającego uznania czynności za bezskuteczną, jeżeli zaspokoi tego wierzyciela albo wskaże mu inne mienie dłużnika wystarczające do jego zaspokojenia.

Oprócz tego uprawnienia, osoba trzecia, która dokonała z dłużnikiem czynności prawnej, która w wyniku pozwania przez wierzyciela została uznana za bezskuteczną, może na zasadach ogólnych żądać od dłużnika wyrównania ewentualnych szkód. W tym wypadku warunkiem jest, aby czynność ta była odpłatna. Podstawę prawną stanowią przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu lub rękojmi za wady prawne.

Termin do wniesienia skargi pauliańskiej jest dość długi, ponieważ zgodnie z przepisami nie można żądać uznania czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli po upływie pięciu lat od dokonania tej czynności.

W związku z tym, iż niniejszy Biuletyn Informacyjny ma za zadanie wyjaśnianie Państwu na bieżąco istotnych zmian przepisów prawnych, chcemy poświęcić w nim miejsce na nurtujące Państwa tematy i pytania. Serdecznie namawiam do przesyłania propozycji tematów, które warto wg Państwa poruszyć na łamach Biuletynu.

Propozycje tematów oraz pytania proszę kierować na adres email: biuro@koksztys.com.pl, za co góry uprzejmie dziękuję.

Z poważaniem
Jakub Pomorski
Kierownik Zespołu Sprzedaży i Promocji

KOKSZTYS i S-ka
Kancelaria Prawa Gospodarczego

biuletyn informacyjny

NUMER 12/2005

Kokszys i S-ka Kancelarii Prawa Gospodarczego Spółki Komandytowej

Gazeta Prawna. 13 grudnia 2005

EKSPERT RADZI

Umieszczanie informacji o długach w BIG

Mariusz Cuber, Kokszys Kancelaria Prawa Gospodarczego

Zagadnienie przeniesienia wierzytelności przez wierzyciela na osobę trzecią zostało uregulowane w art. 509 i nast. kodeksu cywilnego. Zgodnie z przepisami wierzyciel może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelność na osobę trzecią, chyba że byłoby to sprzeczne z ustawą, umową lub właściwością zobowiązania. Tym samym nabywca wierzytelności wchodzi we wszystkie prawa i obowiązki wierzyciela – zbywcy. Czy jednak nabywca wierzytelności może przekazywać informacje o dłużnikach do Biur Informacji Gospodarczych na podstawie ustawy z 14 lutego 2003 r. o udostępnianiu informacji gospodarczej, w szczególności w aspekcie art. 7 (dotyczy danych o konsumentach) oraz art. 8 (o przedsiębiorcach)?

Co do wierzytelności konsumenc- kich, to art. 7 ust. 1 w sposób zamknięty określa krąg podmiotów, które mogą umieszczać informacje dotyczące tej kategorii dłużników. Są to tzw. „przedsiębiorcy kwalifikowani” i tylko im zostało na gruncie powołanej ustawy przyznane prawo przekazywania informacji gospodarczej do biur. Nie budzi to żadnych wątpliwości.

Natomiast co do umieszczania danych o zobowiązaniach pieniężnych przedsiębiorców przepis stanowi, że do przekazywania informacji uprawniony jest każdy przedsiębiorca, który zawarł z biurem stosowną umowę. Ustawodawca wprowadza jedynie warunek, aby „zobowiązanie lub zobowiązania powstały wobec przedsiębiorcy przekazującego informacje gospodarcze z tytułu umowy związanej z wykonywaniem

działalności gospodarczej przez obydwu”.

Istnieje więc pokusa takiej interpretacji przytoczonego zapisu, że zobowiązanie nie musi wynikać z umowy zawartej pomiędzy tymi dwoma przedsiębiorcami, a wystarczy, by wynikało z tytułu prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. W takim rozumieniu zapisu art. 8 ust. 1 ustawy byłoby dopuszczalne przekazywanie informacji o nabytych wierzytelnościach.

Na gruncie ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczej nabywca wierzytelności nie jest uprawniony do przekazywania danych do BIG. Z pewnością możliwość umieszczenia nabytych wierzytelności w biurach informacji gospodarczej wpłynęłaby na skuteczność windykacji, ustawa nie dopuszcza jednak takiego rozwiązania. *Marek Matusiak*